Pollinoos ja ristallergia

Kaja Julge
SA TÜK lastekliinik,
laste ja noorukite allergiahaiguste keskus
Tartu Ülikool,
Kliinilise Meditsiini Instituut

Allergiaprobleemide avaldumine erinevas eas

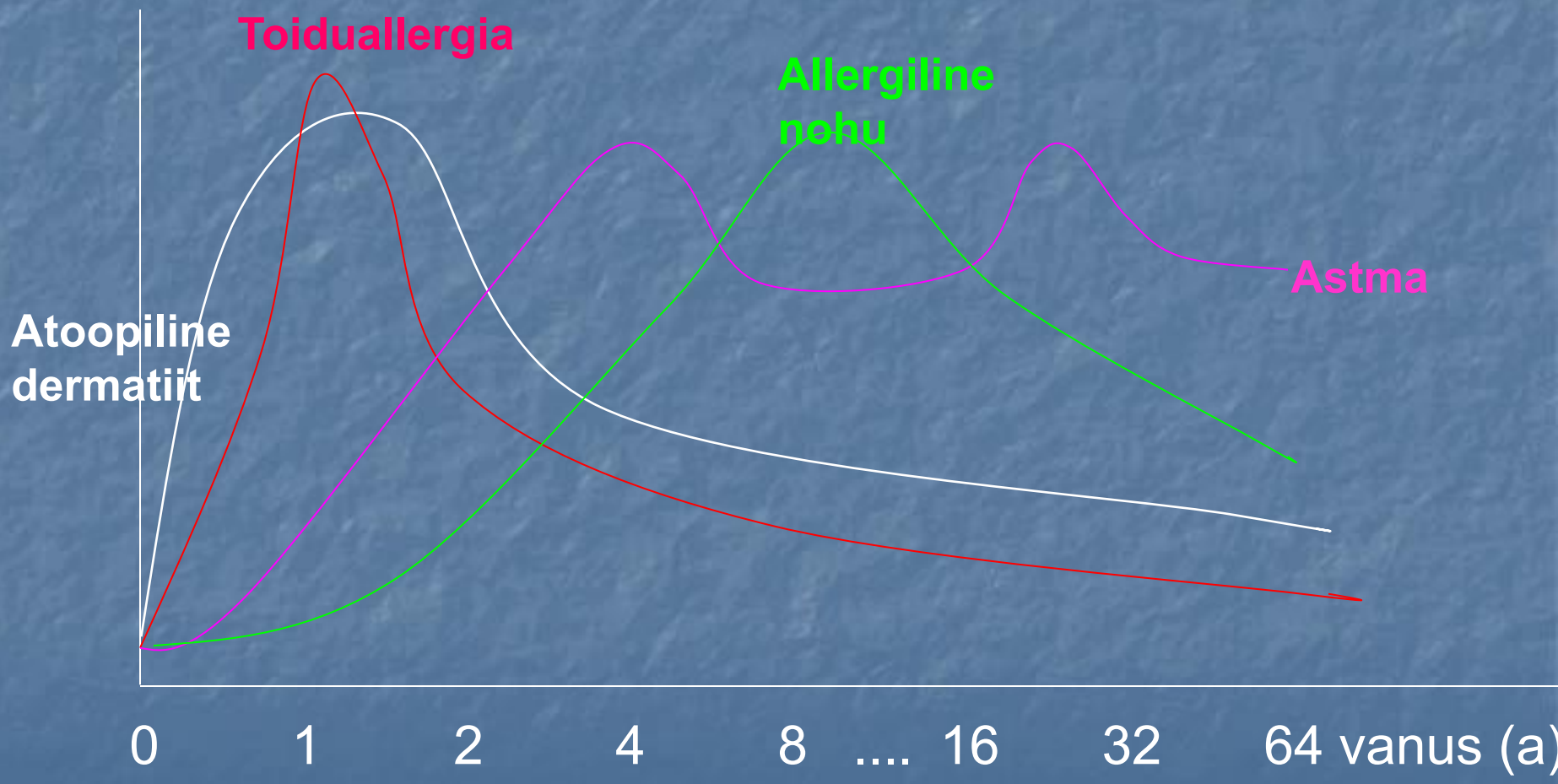

Allergilise riniidi levimus

- väga sage haigus kogu maailmas, regiooniti kuni 5–40
- mõjutab elukvaliteeti, tööelu ja õpinguid
- suured majanduslikud kulutused
- Eestis eelkoolieas – 5–10%, koolieas ja täiskasvanutel 10–25%
- sagenemine põhiliselt pollinoosi arvel
- pollinoos avaldub järjest nooremas eas

Ida-Virumaa 10–12 av kooliõpilased (positiivsed IgE testid´)

Allergeen	%
Vähemalt üks positiivne	37
Tolmulestad	27
Kass	18
Koer	15
Hobune	6
Kask	14
Timut	12
Puju	7
Hallitus	1,5

K.Julge 2019

Allergiline riniit

- on ninatalitluse sümptomaatiline häire, mida põhjustab hüperreaktiivsusega kulgev limaskestapõletik, mille on vallandanud allergeenikontakt ja mida vahendab IgE

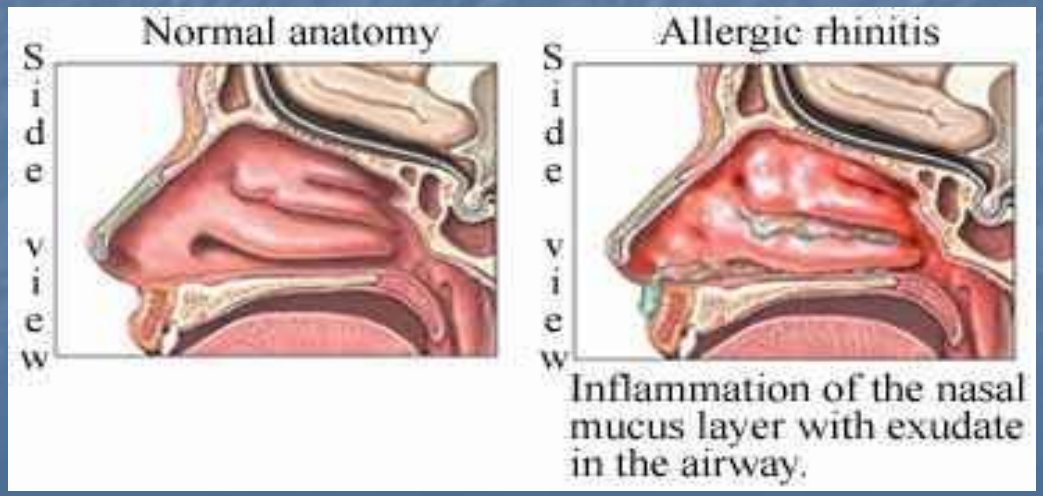

Õietolmuterad

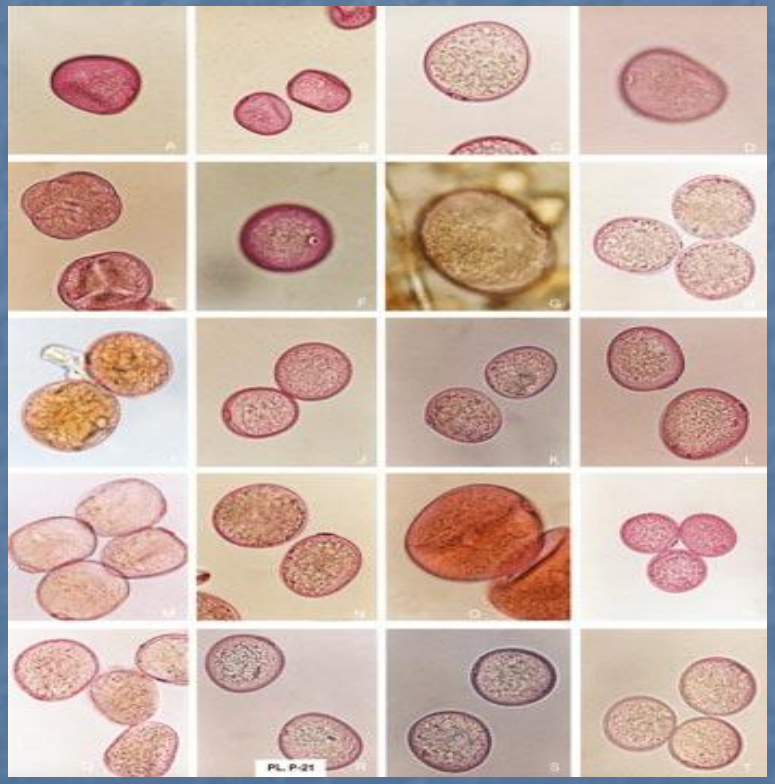

Pollinoos

- Puude ja taimede õietolmu suhtes ülitundlikel inimestel võivad õietolmu silma või hingamisteedesse sattumisel tekkida järgmised haigusnähud:

  nina sügelus, punetus, sage aevastamine, rohke vesine nohu või „ninakinnisus"

  silmade sügelus, punetus, turse, pisaratevool sügelus kurgus ja köhatamine, raskemal juhul astmahoog

Pollinoosi korral võivad tekkida ka:

- nahalööbed
- migreenitaoline peavalu
- liigesvalud
- seedehäired
- temperatuuri tõus (heinapalavik)

Nohu sümptomite tekke kiirus

- Sügelus, aevastamine – sekundid
- Sekretsioon – 2–4 minutit
- „Ninakinnisus” – 5 minutit

Allergeenid väliskeskkonnas

- tuultolmlevate taimede õietolm: varaõitsevad puud, kõrrelised, umbrohud
- korvõieliste õietolm otsesel kontaktil
- hallitusseente eosed õues ja ruumides

Õietolmuseire

- www.allergialiit.ee
- http://airviro.klab.ee/seire/airviro/pollen.html
- Eesti Õhukvaliteedi Juhtimissüsteem

Tallinn
Tartu
Pärnu
Jõhvi
Kuressaare

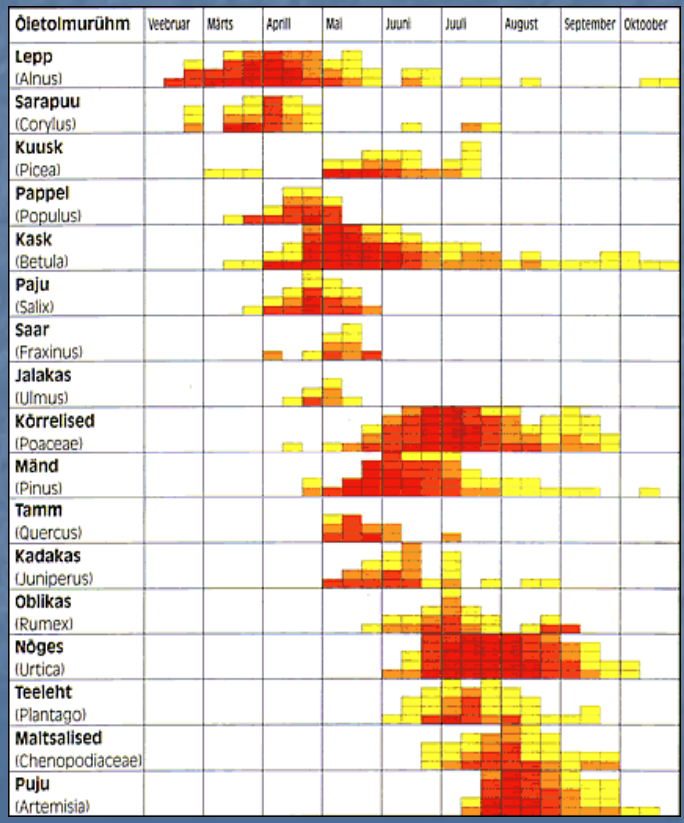

Sagedamini allergiat põhjustavad puud

- Lepp

- Sarapuu

- Kask

Allergiat põhjustavad puud

Paju

Pappel

Tamm

Pöök

Heintaimed, teraviljad

Punane aruhein

Harilik timut

Aasnurmik

Valge kastehein

Harilik kerahein

Lõhnav maarjahein

Harilik rukis

Rohttaimed, lilled

Harilik võilill

Harilik puju

Süstlehine teeleht

Kõrvenõges

Harilik härjasilm

Väike oblikas

Ambroosia

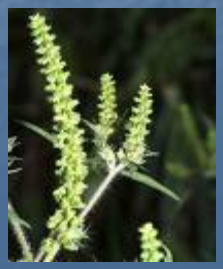

Vernaalne keratokonjunktiviit e „kevadkatarr”

- 0,5% allergilistest silmahaigustest
- tekib kevadel või suvel
- M>N , 2 : 1
- 2/3-l perekondlik anamnees
- ¾-l kaasneb mingi atoopiline haigus
- Suhteliselt raske kliinilise kuluga

  tugev silmade sügelus, mis päeva jooksul süveneb (kuumatunne, pisaravool, tihke veniv eritis, valguskartus, ülalau papillaarne hüpertroofia, sarvkesta kahjustus (erosioonid)

Allergeenid sisekeskkonnas

- tolmulestad (madratsites, patjades, tekkides, vaipades, pehmes mööblis, karvastes mänguasjades)
- koduloomad (kassid, koerad, hiired, rotid, merisead, hamstrid, tšintšiljad ehk villakhiired)
- prussakad
- bensoe-viigipuu

Allergia seoses kutsetööga

- jahu ja teraviljad
- puidutolm
- loomad
- putukad
- ensüümid
- kummi, lateks, liimid, isotsüanaadid, aldehüüdid, persulfaadid…

Mittespetsiifilised ärritajad

- tubakasuits, õhusaastatus, teravalõhnalised ained, desodorandid, värvid, õhuniiskus ja temperatuur, füüsiline koormus jt.

Lõhnavad lilled

Allergilise riniidiga võivad kaasneda:

- konjunktiviit
- ninaneelunohu
- suuhingamine → norskamine → unehäired
- lõhnatundlikkuse vähenemine
- peavalu, väsimus
- tähelepanu ja keskendumisvõime vähenemine
- kõrvade sügelemine, suulae sügelemine

Allergiline riniit on astma riskitegur

- 10–40% riniidiga patsientidest on astma
- 75–80%-l astmahaigetest on allergiline nohu
- 50–75%-l allergilise nohuga patsientidest on mittespetsiifiline bronhide hüperreaktiivsus

üks hingamistee, üks haigus

- 75%-l õietolmuallergiaga patsientidest on allergiline konjunktiviit

Pollinoosi diagnoosimine

- Anamnees (hooajaline rinokonjunktiviidi teke jt allergia nähud)
- Kliiniline leid
- Allergiatestid – nahatorketestid, veres IgE antikehad

- Raviefektiivsuse hindamine

Nõuanded õietolmuallergia vältimiseks

- Kuivade päikseliste ilmadega olla õues hommikul, õhtul
- Võimalusel vältida metsas, heinamaal käike, viljapõllu läheduses viibimist, heintel magamist
- Autoga sõites ei tohiks avada aknaid
- Niita muru, koristada puju ja langenud lehed
- Tuppa ei maksa tuua urbi, lõikelilli; vältida toataimi
- Avatud akna ette panna kaitsefiltrid/võrgud
- Tolmu märg koristus
- Pesu ei tohiks kuivatada õues
- Enne magamaminekut loputada juuksed
- Toidu valmistamisel arvestada ristuva allergia võimalusega
- Abi on õhupuhastusseadmetest

Ristallergia – nt õietolm ja puuvili sisaldavad sarnaseid epitoope

- oraalne allergia sündroom - huulte, suu, kurgu sügelus, turse, hääle kähedus
- silmade punetus, pisarate vool
- nohu, aevastamine

- kask
  - õun
  - soja
  - seller

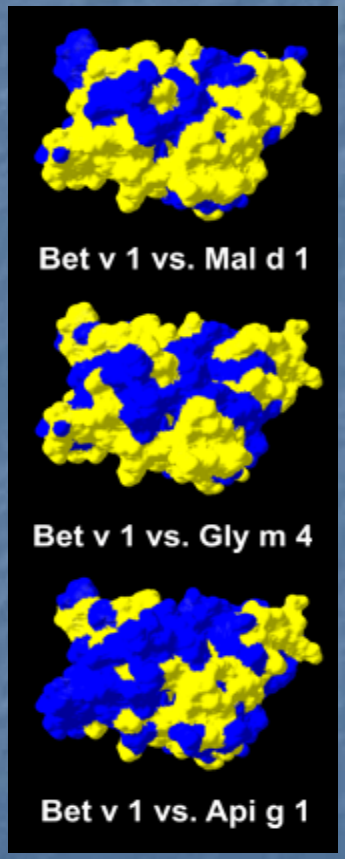

Kase õietolmu ristallergia puu- ja juurviljadega

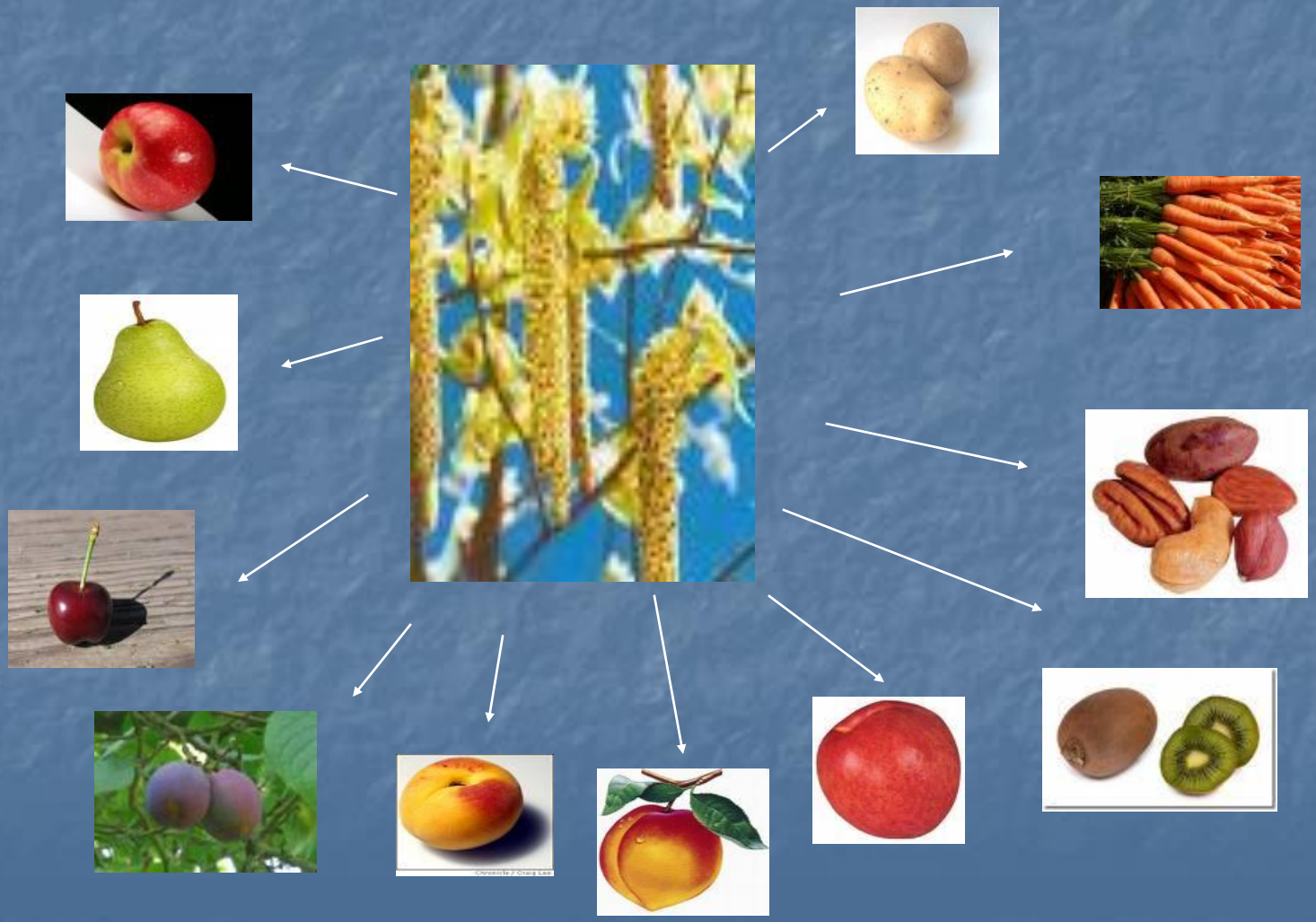

Ristallergia

Õietolmuallergiaga kaasnevat ristallergiat põhjustavad toiduained

Ristallergiat põhjustavad toiduained	Õietolmuallergia		
	Kask, lepp, jalakas ja sarapuu	Heintaimed	Puju
PUUVILJAD			
Õun	x		
Aprikoos	x		
Kirss	x		
Kiivi	x		
Melon		x	x
Nektariin	x		
Apelsin		x	
Virsik	x		
Pirn	x		
Ploom	x		
KÖÖGIVILJAD			
Paprika	x		x
Porgand	x		x
Seller	x		x
Pastinaak			x
Kartul	x		
Tomat	x	x	
KAUNVILJAD			
Hernes		x	
Maapähkel	x	x	
ÜRDID JA VÜRTSID			
Aniis	x		x
Basiilik	x		x
Kummel			x
Köömned	x		x
Koriander	x		x
Till	x		x
Fenkol	x		x
Harilik leeskputk	x		x
Majoraan	x		x
Pune	x		x
Paprika	x		x
Petersell			x
Pipar (must, valge, roheline)	x		x
Estragon	x		x
Tüümian	x		x
Koirohi	x		x
PÄHKLID JA SEEMNED			
Mandel	x		
Brasiilia pähkel	x		
Sarapuupähkel	x		
Päevalilleseemned			x
Kreeka pähkel	x		

H1-antihistamiinsed ained

2. Põlvkond – mittesedatiivsed

- desloratadiin
- ebastiin
- levotsetirisiin
- bilastiin
- loratadin
- tsetirisiin

Ninaloputus

- füsioloogiline lahus, meresool puhastab limast, eemaldab allergeene, infektsioonitekitajaid
- hüpertooniline soolalahus vähendab ninakinnisust

Allergilise riniidi ravimid

- Lokaalsed antihistamiinikumid
- Lokaalsed kromoglükaadid
- Ninasisesed dekongestandid lühiajaliselt
- Suukaudsed dekongestandid lühiajaliselt
- Pseudoefedriin kombineeritud preparaadina lühiajaliselt
- Ninasisesed kolinergilised preparaadid
- Astma kaasnemisel antileukotrieenid

Ninasisesed glükokortikoidid

- budesoniid
- flutikasoonfuroaat
- flutkasoonpropionaat
- mometasoon
- flutikasoonpropionaat + aselastiin

Allergilise konjunktiviidi lokaalravi

Vasokonstriktorid	tetrüsoliin
Nuumraku stabilisaatorid	kromoglütseroolhape lodoksamiid
Lokaalsed antihistamiinid	aselastiin levokabastiin emedastiin
Lokaalne antihistamiin +	
nuumraku stabilisaator	olopatadiin
Mittesteroidsed	
põletikuvastased	ketorolak
Lokaalsed kortikosteroidid	deksametasoon

Ravimite toime riniidi sümptomitele

	aevastam.	rinorröa	ninakinnisus	sügelus	silmasümpt.
H1 antihistamiinid					
suukaudsed	++	++	+	+++	++
ninasisesed	+	++	+	++	0
silmasisesed	0	0	0	0	+++
Glükokortikoidid					
ninasisesed	+++	+++	+++	++	++
Antileukotrieenid					
suukaudsed	++	+	++	++	++
Kromoglütsiin					
ninasisesed	+	+	+	+	0
silmasisesed	0	0	0	0	++
Dekongestandid					
ninasisesed	0	0	++++	0	0
suukaudsed	0	0	+	0	0
Antikolinergilised					
ninasisesed	0	++	0	0	0

Allergia immuunravi (AIR)

- AIR on ainus ravimeetod, mis mõjutab allergiahaiguse kulgu
- Vähendab sümptomeid, väheneb ravimite kasutamise vajadus
- Allergilise nohuga patsientidel võib vältida astma kujunemist
- Ravi toimib läbi immuunmehhanismide, kuid ei põhjusta patoloogilisi allergilisi immuunreaktsioone
- Ravis on tsentraalne roll Tregulatoorsetel rakkudel
- Ravi on kas suukaudsete tilkade või nahaaluste süstetena
- Ravi kestus on tavaliselt 3–5 aastat

AIR näidustused ja vastunäidustused

Näidustused

- Allergiline rinokonjunktiviit ja/või allergiline astma
  - Allergeenide kõrvaldamine keskkonnast ei ole võimalik
  - Ravimid ei ole piisavalt efektiivsed
  - Patsient ei soovi pikaajalist ravimite kasutamist
  - Ravimitest soovimatud kõrvaltoimed

Vastunäidustused

- Absoluutsed vastunäidustused
  - Beeta-blokaatorite kasutamine
  - Halvasti kontrollitud või raske astma
  - Raske südame- ja veresoonkonna haigus
  - Suhtelised vastunäidustused
  - Vanus alla 6 aastat
  - Rasedus ja imetamine
  - Eakad